

Desigualtat i pacte social

Informe divulgatiu

Evolució de la bretxa salarial entre joves autòctons i immigrants a Espanya

*Una anàlisi de cohorts durant la Gran
Recessió*

Crèdits

**L'Observatori Social
de la Fundació "la Caixa"**

Fundació "la Caixa", 2022
Plaça de Weyler, 3
07001 Palma

ISBN 978-84-9900-311-5
(Col·lecció «Desigualtat i pacte
social»)

**Coordinació del projecte, disseny
gràfic i maquetació:**
Knowledge Sharing Network, SL
KSNET

www.ksnet.eu

Revisió de textos i traducció:
Discobole, SL
www.discobole.eu

La Fundació "la Caixa"
no s'identifica necessàriament
amb l'opinió dels autors
d'aquesta publicació.

elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/ca

Recerca i elaboració de l'informe

Begoña Cueto, Universitat d'Oviedo

Marta González Escalonilla, Universitat
d'Oviedo

María José Pérez Villadoniga, Universitat
d'Oviedo

Comissari de la col·lecció:
Luis Ayala, UNED

Comitè científic:
Lidia Brun (ULB), Olga Cantó (UAH), Sara de
la Rica (ISEAK), Víctor Lapuente (UG), Marga
León (UAB), Jorge Onrubia (UCM), Leire Salazar
(UNED)

Índex

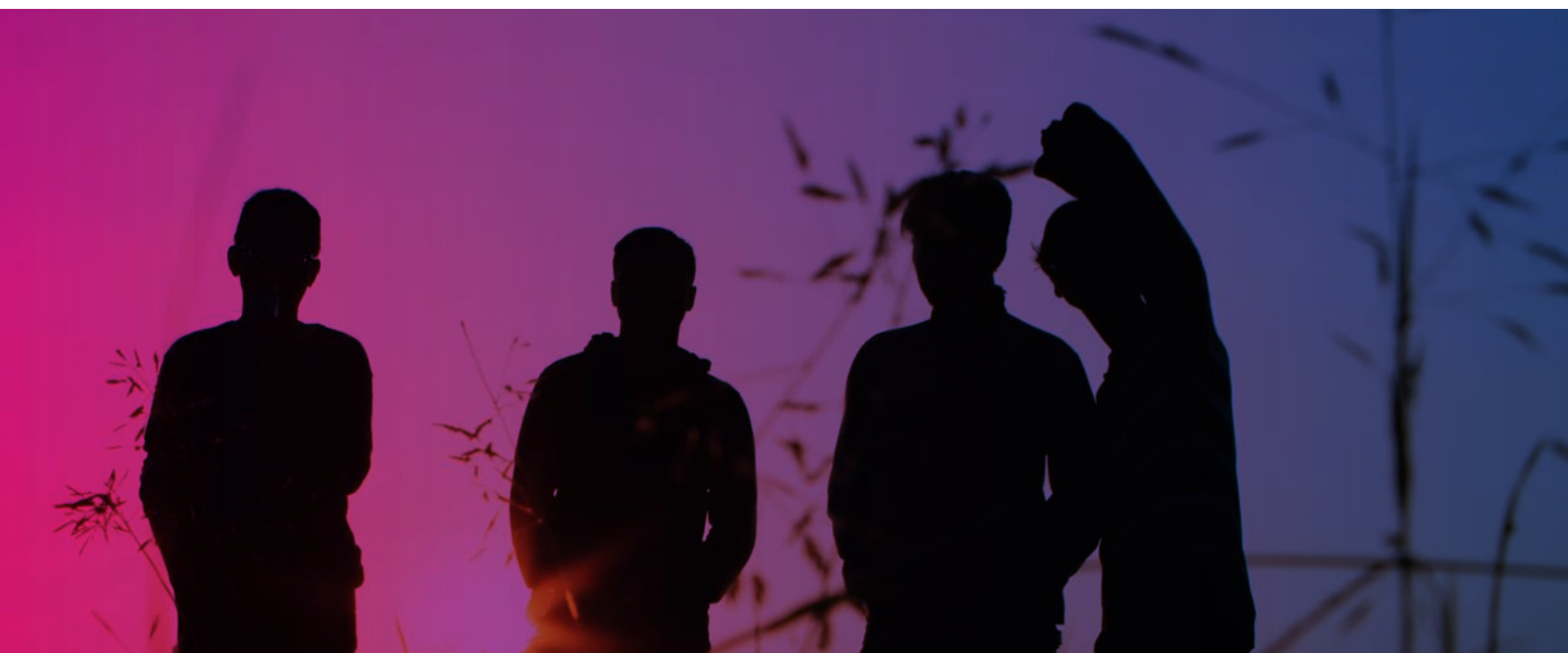
4	Resum
5	Idees principals
6	La població nascuda fora d'Espanya ha augmentat de manera substancial des de l'any 2000, fins a arribar a representar el 15% de la població resident el 2020
7	La Gran Recessió va bloquejar l'entrada del jovent al mercat de treball: el nombre de joves que s'hi van incorporar es va reduir a la meitat
8	Les persones que entren al mercat laboral en períodes de crisi tenen salaris més baixos que les que ho fan en períodes d'expansió
9	Els joves immigrants tenen salaris d'entrada al voltant d'un 10% més alts que els nascuts a Espanya, però menys progressió salarial
10	Els joves amb un nivell educatiu baix són els que pateixen les pèrdues salarials més importants derivades d'entrar al mercat de treball durant una crisi
11	Les diferències en trajectòria salarial són més importants entre autòctons i immigrants que tenen un nivell educatiu més alt
12	L'impacte de la crisi és diferent en funció de la regió d'origen. Els joves nascuts a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica són els que pateixen un efecte negatiu més important
13	Conclusions
14	Actuacions proposades
15	Característiques de l'estudi
16	Referències

Resum

Aquest estudi analitza les trajectòries salarials dels joves que van entrar per primera vegada al mercat de treball entre el 2007 i el 2015. L'evolució mostra que les persones que comencen la seva vida laboral en un moment de crisi econòmica tenen salaris més baixos que les que ho fan en períodes d'expansió, i aquests efectes perduren a llarg termini.

Si bé no s'observen diferències segons el gènere, el nivell educatiu provoca diferents impactes. Sembla que els més afectats a curt termini són els joves amb estudis bàsics, els salaris dels quals es van reduir substancialment durant la Gran Recessió, tot i que s'observa una millora durant la fase de recuperació.

D'altra banda, hi ha diferències entre els joves segons el lloc de naixement: d'entrada, els nascuts a Espanya tenen salaris més baixos que els nascuts fora d'Espanya. No obstant això, la distància entre els uns i els altres es va reduint perquè els salaris dels treballadors autòctons experimenten un creixement més gran. Finalment, les persones que han nascut a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica són les que pateixen les pèrdues salarials més importants si s'incorporen al mercat laboral en una època de crisi econòmica.

Idees principals

1

La població nascuda fora d'Espanya ha augmentat de manera substancial des de l'any 2000, fins a arribar a representar el 15% de la població resident el 2020.

2

La Gran Recessió va bloquejar l'entrada del jovent per primera vegada al mercat de treball: en només cinc anys, el nombre de joves que s'hi van incorporar es va reduir a la meitat.

3

Les persones que entren al mercat laboral durant una crisi econòmica tenen salaris més baixos que les que ho fan en períodes d'expansió. El 2012, el salari anual d'entrada suposava el 60% d'aquest mateix salari el 2007.

4

Les persones nascudes fora d'Espanya tenen salaris anuals d'entrada al voltant d'un 10% més alts que les nascudes a Espanya. No obstant això, al cap d'un any, amb la mateixa experiència laboral, el salari dels autòctons augmenta més que el de les persones nascudes fora d'Espanya amb la mateixa experiència. Al cap de cinc anys, la diferència és favorable als autòctons.

5

Els joves amb un nivell educatiu baix –tant autòctons com immigrants– són els que pateixen les pèrdues salarials més importants derivades d'entrar al mercat de treball durant una crisi. Aquests salaris anuals es redueixen a la meitat.

6

Les diferències en trajectòria salarial són més importants entre autòctons i immigrants que tenen un nivell educatiu més alt.

7

L'impacte de la crisi és diferent en funció de la regió d'origen. Els joves nascuts a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica són els que pateixen un efecte negatiu més important.

1 La població nascuda fora d'Espanya ha augmentat de manera substancial des de l'any 2000, fins a arribar a representar el 15% de la població resident el 2020

Al començament del segle XXI, la població nascuda fora d'Espanya no arribava al 5%. No obstant això, durant les últimes dues dècades els fluxos d'immigració han transformat la nostra societat, de manera que el 2020 un 15% de la població resident a Espanya havia nascut fora del país. És a dir, en poc més d'una dècada, la nostra societat ha experimentat un gran canvi en la composició i el comportament.

Aquest percentatge és un dels més alts de la Unió Europea. Si exclouem del càlcul les illes (Xipre i Malta) i Luxemburg, Espanya se situa en la setena posició de 27 amb un percentatge més elevat de població estrangera.

A més, hem de tenir en compte que la població immigrant es distribueix de manera heterogènia en funció de l'edat. El percentatge de població immigrant d'entre 20 i 40 anys supera el 20%, i arriba fins al 25% per al grup d'edat comprès entre 25 i 30 anys. Per tant, la població immigrant s'uneix a les cohorts de població de menys de 45 anys nascuda a Espanya, d'unes dimensions més reduïdes que en les generacions prèvies. Això contribueix a pal·liar, lleugerament, l'envelliment del país.

Gràfic 1: La població nascuda fora d'Espanya supera el 20% entre les persones de 20 a 40 anys
Percentatge que suposa la població nascuda fora d'Espanya segons l'edat, 2005 i 2020

Font: padrons de població, INE.

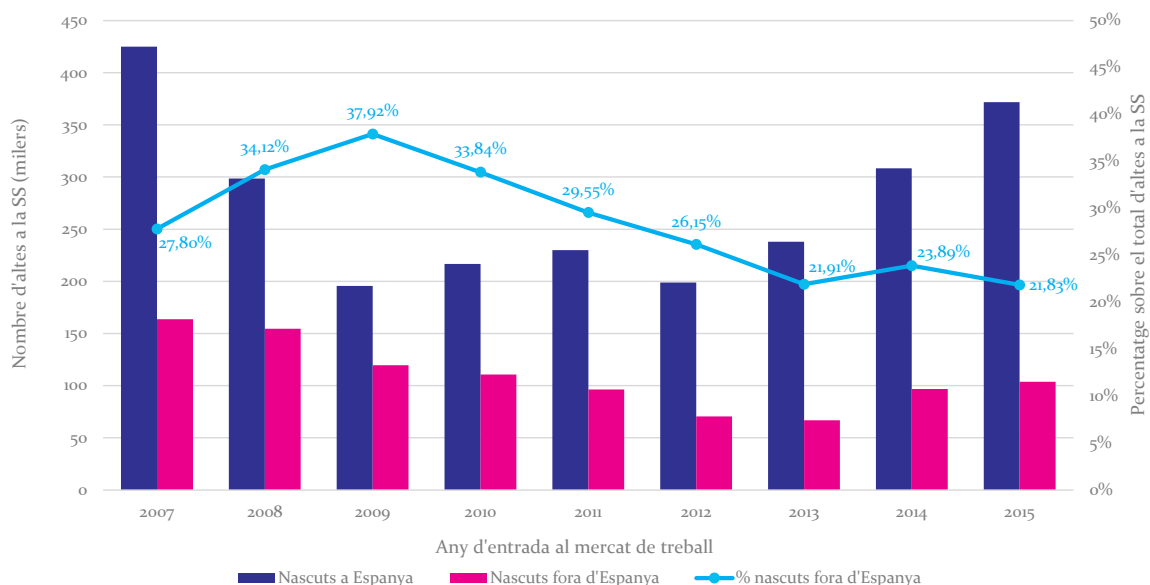
2 La Gran Recessió va bloquejar l'entrada del jovent al mercat de treball: el nombre de joves que s'hi van incorporar es va reduir a la meitat

L'any 2007, gairebé 590.000 joves menors de 30 anys van tenir feina per primera vegada. D'aquests, gairebé un 30% havia nascut fora d'Espanya. Durant el període de crisi econòmica, entre el 2008 i el 2012, s'observa que el nombre de persones que s'incorporen per primera vegada al mercat de treball disminueix, amb un mínim de 270.000 persones el 2012, la qual cosa suposa menys de la meitat del nombre de persones que s'incorporaven al mercat de treball cinc anys abans. La caiguda és més pronunciada, i la recuperació posterior, menys intensa, per a les persones nascudes fora d'Espanya. Així doncs, el 2015, el flux d'entrada al mercat laboral de joves nascuts a Espanya era un 12% menor que el 2007, mentre que el corresponent als nascuts fora d'Espanya era un 36% inferior.

Podem suposar que la raó d'aquesta caiguda és la disminució de la població jove, ja que les cohorts més recents són de dimensions més reduïdes. No obstant això, si calculem el percentatge que suposen els nous entrants en el mercat de treball sobre els joves d'entre 16 i 29 anys per a cada any, s'observa igualment el fort impacte de la crisi. El 2007, els joves que s'incorporaven per primera vegada al mercat de treball suposaven un 7% del total, mentre que el 2012 eren un 3,7%.

Gràfic 2: L'entrada de joves al mercat de treball es va reduir a la meitat el 2012 respecte al 2007

Nombre d'altres per primera vegada a la Seguretat Social segons el lloc de naixement, i percentatge que representen les altes dels nascuts fora d'Espanya sobre el total, 2007-2015

Nota: dades ponderades.

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2015.

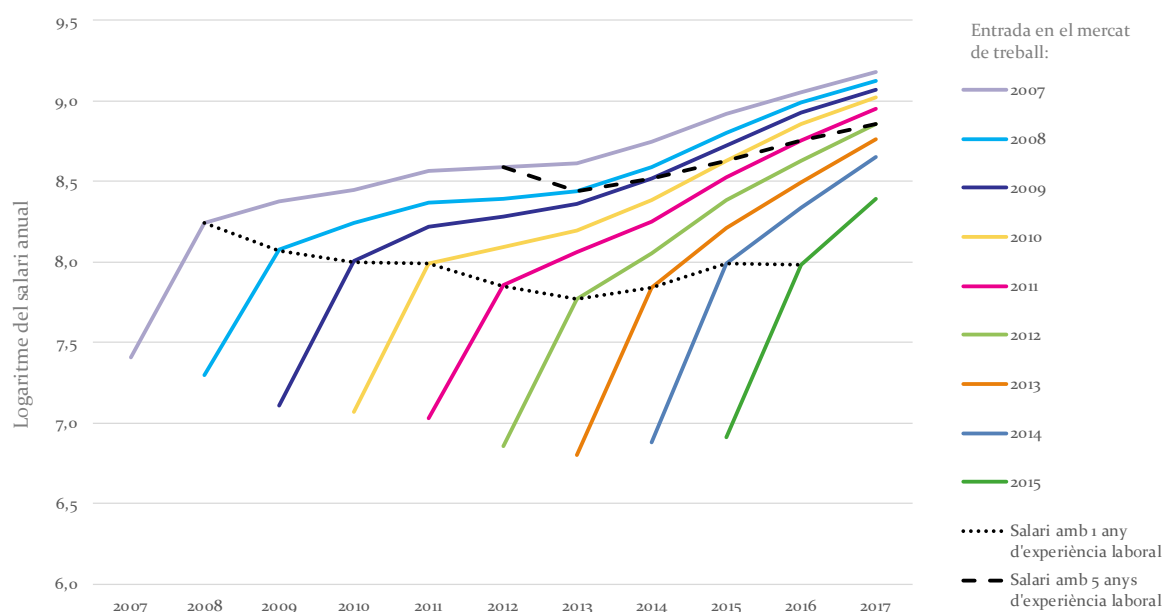
3 Les persones que entren al mercat laboral durant una crisi tenen salaris més baixos que les que hi entren en períodes d'expansió

A partir de les dades de salari anual dels joves, s'han calculat les trajectòries salarials dels joves d'entre 16 i 29 anys segons l'any en què van entrar al mercat de treball i el temps d'experiència potencial. Cada línia dels gràfics que segueixen mostra l'evolució salarial dels joves que van accedir al mercat laboral entre el 2007 i el 2015. Cada punt de la línia representa el salari anual amb un any més d'experiència laboral.

El salari d'entrada al mercat de treball és més baix per als qui s'hi incorporen en períodes de crisi que per als qui ho fan en períodes de creixement. Així doncs, els joves que van tenir la seva primera experiència laboral el 2012 i el 2013 van rebre, durant el seu primer any de feina, uns salaris més baixos que els que van entrar al mercat de treball en anys de creixement econòmic. Cal recordar que durant aquest bienni la taxa d'atur juvenil superava el 50%. L'impacte de la crisi es trasllada als anys següents. Amb cinc anys d'experiència laboral, les persones que van entrar al mercat de treball el 2007-2009 tenien salaris més baixos que les que hi van entrar el 2011-2012 i, per tant, van poder desenvolupar la seva trajectòria laboral en un entorn amb més creixement econòmic. Aquestes pautes s'observen tant per a homes com per a dones, amb petites diferències entre tots dos grups.

Gràfic 3: La progressió salarial és menor per a les persones que desenvolupen els seus primers anys de trajectòria laboral en un període de crisi

Evolució del salari anual de les persones nascudes a Espanya segons l'any d'entrada al mercat de treball, 2007-2017

Nota: les equivalències del logaritme en termes salarials són: 7 = 1.097 €; 8 = 2.981 €; 9 = 8.103 €; 10 = 22.026 €. Els salaris s'expressen en termes reals deflactats a l'IPC del 2016.

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2017.

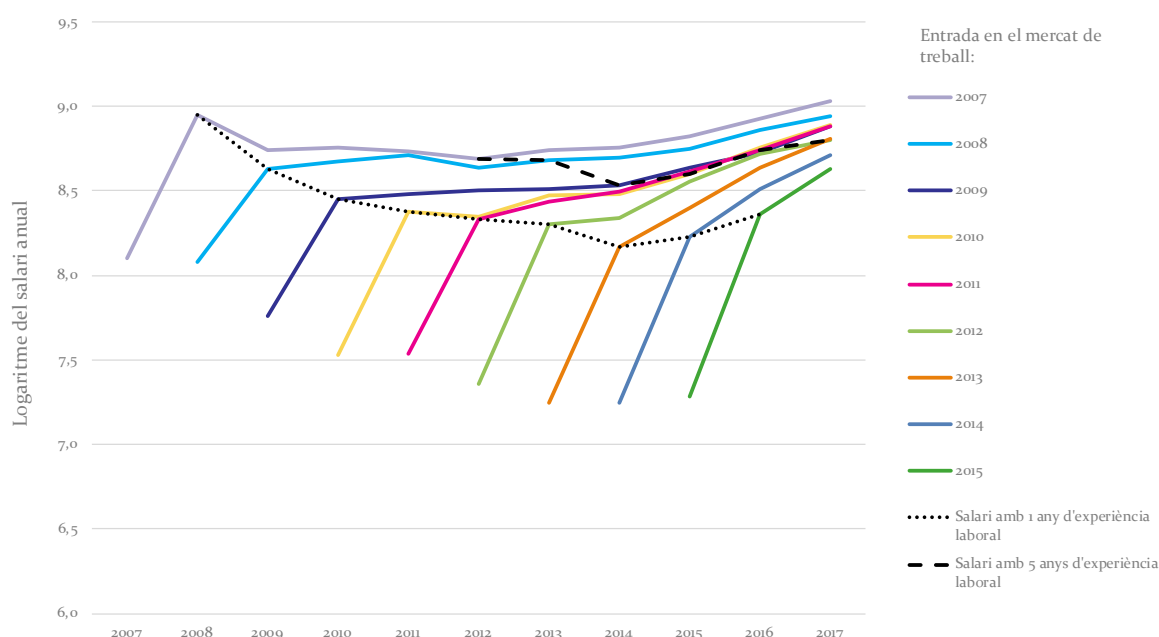
4 Els joves immigrants tenen salaris d'entrada al voltant d'un 10% més alts que els nascuts a Espanya, però menys progressió salarial

Les persones que han nascut fora d'Espanya tenen trajectòries amb certs aspectes comuns amb les persones que han nascut a Espanya, i altres de diferents. Si es compara la línia de punts (salari amb un any d'experiència) del gràfic 3 i el gràfic 4, s'observa que els nivells són superiors en el cas dels nascuts fora d'Espanya. Això s'explica perquè els nascuts fora d'Espanya treballen més dies al llarg de l'any que els nascuts a Espanya (al voltant de 60 dies de diferència), cosa que es pot relacionar amb unes pautes d'emancipació i formació de família menys tardanes que en el cas dels joves espanyols.

Igual que en el cas dels joves nascuts a Espanya, els salaris amb un any d'experiència laboral dels joves immigrants que van entrar al mercat de treball entre els anys 2009 i 2013 són substancialment més baixos que els dels que ho van fer el 2007. No obstant això, l'efecte de la crisi és més accentuat que per als nascuts a Espanya. Així mateix, la crisi també té efectes a llarg termini. Amb cinc anys d'experiència laboral, els salaris són lleugerament superiors per als qui van entrar al mercat de treball els anys 2012-2013 i, per tant, tot i que van començar durant una recessió, van patir aquest context durant menys temps. En termes comparatius, tanmateix, observem una progressió salarial menor en el cas dels joves immigrants. És a dir, la diferència entre els salaris amb cinc anys i amb un any d'experiència laboral és més favorable per als espanyols. Igual que en el cas anterior, els patrons són similars per a homes i dones, ja que les diferències entre tots dos grups són poc importants.

Gràfic 4: Els salaris anuals dels joves immigrants són més alts que els dels joves espanyols. No obstant això, creixen menys a mitjà i llarg termini

Evolució del salari anual de les persones nascudes fora d'Espanya segons l'any d'entrada al mercat de treball, 2007-2017

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2017.

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2017.

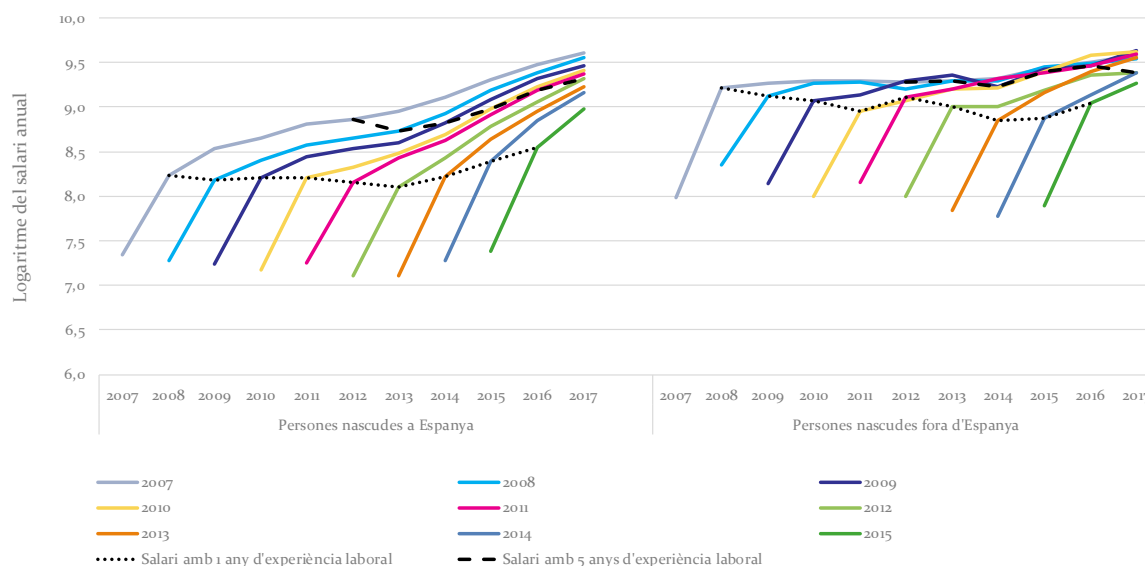
6 Les diferències en trajectòria salarial són més importants entre autòctons i immigrants que tenen un nivell educatiu més alt

En el cas dels joves universitaris nascuts a Espanya, els salaris amb un any d'experiència laboral es mantenen estables per a les cohorts que van entrar al mercat de treball entre els anys 2007 i 2012, i pugen lleugerament a partir d'aleshores, quan la situació econòmica millora. Per als nascuts fora d'Espanya, s'observa estabilitat al llarg de tot el període considerat, tot i que els nivells salarials són superiors.

En el cas dels salaris corresponents a cinc anys d'experiència laboral, s'observa creixement de nou a partir del 2012 si es tracta de joves nascuts a Espanya. En canvi, per a les persones immigrants no s'observa aquest augment. En aquest cas, els salaris amb un i amb cinc anys d'experiència laboral són similars, independentment de l'any d'entrada en el mercat de treball, cosa que pot reflectir que aquest col·lectiu té més dificultats per millorar en termes laborals.

Gràfic 6: Els salaris dels joves immigrants qualificats amb prou feines augmenten amb l'experiència laboral

Evolució del salari anual de les persones amb estudis universitaris segons l'any d'entrada al mercat de treball i el lloc de naixement, 2007-2017

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2017.

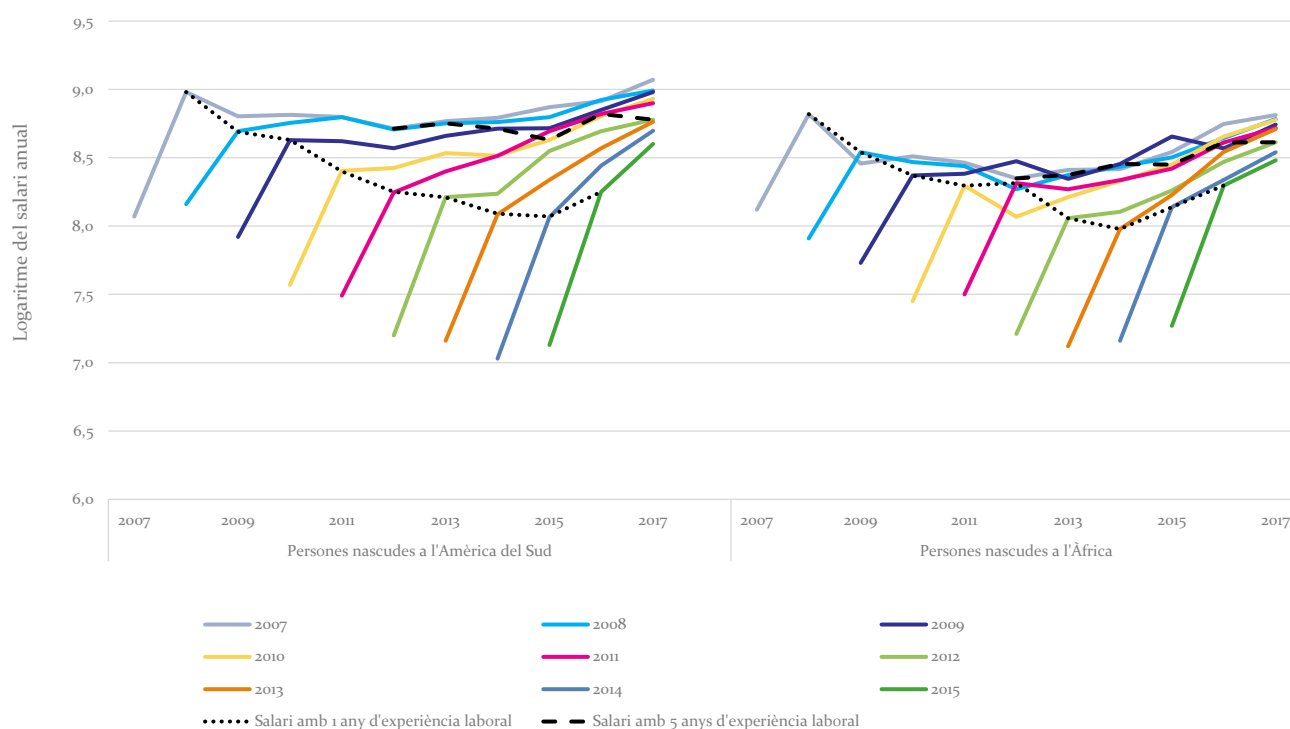
7 L'impacte de la crisi és diferent en funció de la regió d'origen. Els joves nascuts a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica són els que pateixen un efecte negatiu més important

Els salaris d'entrada en el mercat de treball dels joves nascuts a l'Amèrica del Sud s'han reduït des del 2008. Amb un any d'experiència laboral, els salaris dels qui van tenir la primera feina el 2007 són superiors als de les cohorts que van entrar al mercat laboral en el període posterior (2008-2015). D'altra banda, els salaris amb cinc anys d'experiència laboral són similars per a totes les cohorts considerades. En aquest sentit, es pot concloure que les cohorts més recents aconsegueixen recuperar-se d'un salari d'entrada més baix, és a dir, experimenten més progressió salarial que les cohorts que es van incorporar al mercat de treball a l'inici de la Gran Recessió.

Els efectes més accentuats de la crisi que va començar el 2008 s'observen entre els joves nascuts a l'Àfrica, que experimenten una reducció important en els salaris d'entrada. Igual que entre els nascuts a l'Amèrica del Sud, els salaris més alts amb un any d'experiència laboral s'observen en la cohort del 2007, i llavors decauen. No obstant això, podem observar que els salaris es recuperen amb cinc anys d'experiència.

Gràfic 7: Els joves nascuts a l'Àfrica i a l'Amèrica del Sud pateixen les baixades més accentuades en els seus salaris com a conseqüència de la Gran Recessió

Evolució del salari anual de les persones residents a Espanya i nascudes a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica segons l'any d'entrada al mercat de treball, 2007-2017

Font: elaboració pròpia a partir de la «Mostra contínua de vides laborals», 2007-2017.

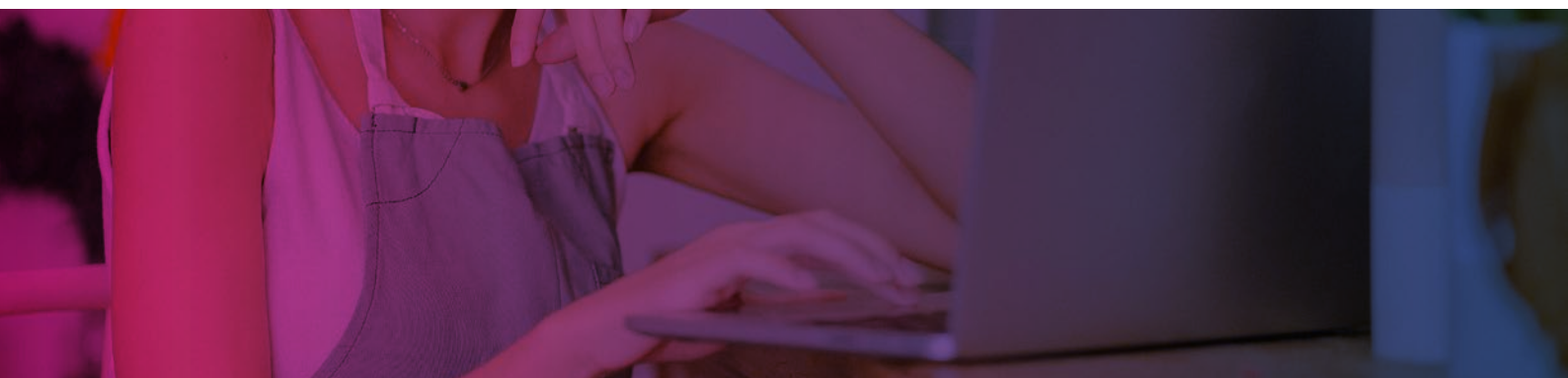
Conclusions

La situació de crisi durant la Gran Recessió ha tingut un fort impacte sobre el jovent. En primer lloc, n'ha limitat l'entrada al mercat de treball, és a dir, ha dificultat la incorporació de les persones que no tenien experiència laboral. En segon lloc, les persones que aconsegueixen entrar al mercat de treball ho fan amb salaris més baixos, que es mantenen en nivells inferiors als de les persones que obtenen la seva primera feina en un entorn de creixement econòmic.

Els salaris anuals d'entrada dels joves nascuts fora d'Espanya són més alts que els dels joves que han nascut a Espanya, ja que els primers treballen més dies a l'any. No obstant això, per a ells l'impacte de la crisi és més gran, ja que tenen més dificultats d'accés a l'ocupació, la caiguda dels salaris d'entrada és més pronunciada i la progressió salarial és més lenta.

Els salaris d'entrada dels joves amb un nivell educatiu baix es redueixen gairebé a la meitat per als qui van entrar al mercat laboral entre el 2012 i el 2014 (tant espanyols com immigrants). En canvi, els dels joves universitaris es redueixen menys d'un 10% (tant en el cas dels espanyols com dels immigrants). Amb cinc anys d'experiència laboral, la millora salarial és més gran entre els joves espanyols (tant si estan molt com poc qualificats).

Els nostres resultats suggereixen la necessitat d'adoptar polítiques que facilitin l'entrada dels joves al mercat de treball, sobretot dels que tenen un nivell educatiu més baix. Aquestes polítiques serien comunes per a autòctons i immigrants. No obstant això, la trajectòria a llarg termini fa pensar que les possibilitats de promoció són més reduïdes per als immigrants, de manera que seria convenient establir mesures específiques per a aquest col·lectiu, sobretot per a les persones nascudes a l'Amèrica del Sud i a l'Àfrica.

Actuacions proposades

1

El paper clau de l'educació per mitigar els efectes negatius de la recessió és indicatiu de la importància de la formació, no tan sols abans, sinó també després de l'entrada al mercat de treball.

3

Aquestes oportunitats s'han d'adreçar, prioritàriament, als joves menys qualificats, que també són els que acusen més la caiguda dels salaris.

5

L'assessorament en la detecció de mancances formatives i en la informació sobre els sectors amb millors perspectives de futur pot contribuir a la millora de les condicions laborals.

7

L'orientació a les empreses per tal que facin un ús adequat dels contractes formatius pot ser una eina útil per millorar les condicions laborals dels joves.

2

Cal oferir oportunitats als joves per a un primer contacte amb el mercat laboral que redueixi les seves probabilitats d'atur i exclusió.

4

El seguiment hauria d'anar més enllà de l'entrada al mercat de treball per millorar les oportunitats de promoció. En aquest cas, els joves immigrants són els que tenen més dificultats.

6

És fonamental tenir un sistema de formació contínua de les persones treballadores per facilitar la transició entre sectors productius.

8

Reduir la precarietat de les condicions laborals d'entrada pot contribuir a millorar les carreres laborals dels joves.

Característiques de l'estudi

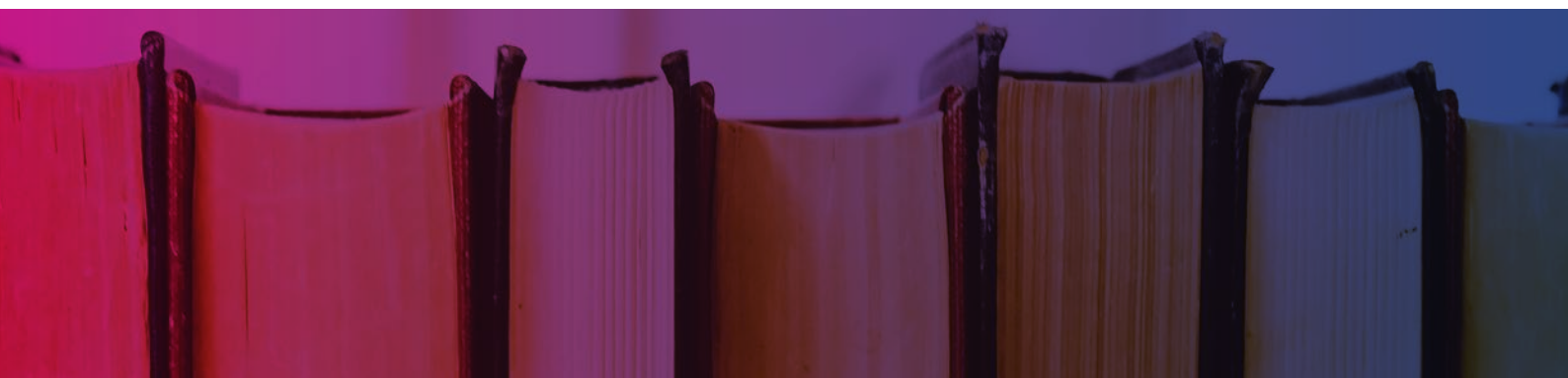
Aquest estudi se centra en l'anàlisi del període 2007-2017. Per tant, no podem estudiar les conseqüències derivades de la crisi vinculada a la covid-19. Tanmateix, els nostres resultats ens permeten preveure un fort impacte a llarg termini sobre els joves que s'han incorporat al mercat de treball en el període 2020-2021. A més, les persones que estaven intentant consolidar les seves trajectòries durant aquest període probablement també patiran efectes negatius. Així mateix, és més probable que les persones joves nascudes fora d'Espanya es vegin més afectades que les autòctones.

D'altra banda, cal tenir en compte que s'està considerant el salari anual, el qual pot augmentar pel creixement salarial pròpiament dit o bé per la quantitat de dies treballats. Desafortunadament, les dades no permeten calcular un salari per hora per distingir l'efecte de cadascun dels factors.

Referències

Oreopoulos, Philip; Von Wachter, Till; Heisz, Andrew (2012). «The Short- and Long-Term Career Effects of Graduating in a Recession». A: *American Economic Journal: Applied Economics*, 4 (1), 1-29. <https://doi.org/10.1257/app.4.1.1>.

Fundació "la Caixa"